

AJALUGU

8. KLASS

Õppetöö: 2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu.
2. Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid.
3. Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte.
4. Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.
5. Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.
6. Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.
7. Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele.
8. Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.
9. Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.
10. Mõistab, kuidas on kujunenud ja toimunud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.
11. Mõistab, kuidas inimese käsitus on ajas muutunud.
12. Kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.
13. Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.
14. Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.

15. Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.
 16. Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos

1. Maailm 1600–1815

Uusaja mõiste, üldiseloostus, periodiseering. Ühiskond varauusajal.

Varauusaeg on periood ajaloos, kus eurooplased allutasid järk-järgult suurema osa maailmast oma poliitilise ülemvõimu alla, millele lisandus koos ristiusu levitamisega euroopaliku kultuuri pealesurumine. Mitte ühelgi teisel ajastul ei ole Euroopa mõju kogu maailma ajaloole olnud nii märkimisväärne kui varauusajal. Õpilane õpib märkama ja sõnastama seoseid ning ajaloos toimunud sündmuste mõju inimkonna erinevatele eluvaldkondadele.

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>Iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajaloo perioode</p> <p>*määratleb ajaliselt (märgib ajajoonele) varauusaja ja uusaja piirid;</p> <p>*selgitab ajaloo periodiseerimise eesmärgi ja kokkuleppelisust;</p> <p>*iseloomustab seisuslikku ühiskonda ja Euroopa usuelu varauusajal</p> <p>*toob näiteid muutustest, mis toimusid Euroopas ja maailmas varauusajal ja uusajal.</p>	<p>varauusaeg</p> <p>uusaeg</p> <p>periodiseerimine</p> <p>ajaloo pöördepunkt</p>	<p>Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng” Õpilast suunatakse aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest;</p> <p>Kunst, informaatika - olenevalt valikust, kas ajajoon koostatakse paberil või veebikeskkonnas võib ajajoont illustreerimise või piltide ja näitliku info lisamisega täiendada.</p>

Ususõjad. Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa sisepoliitika varauusajal

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>3) toob allikate abil esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid:</p> <p>võrdleb allikate toel Prantsusmaa ususõdade, Inglismaa kodusõja ja kolmekümneaastase sõja põhjuseid ja tagajärgi</p> <p>20) analüüsib allikate usaldusvärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;</p> <p>*Hindab allika usaldusvärsust eristades fakte ja arvamusest;</p> <p>*teadvustab allika autori taotlusi ja eesmärke;</p> <p>*põhjeneb allika valikut.</p> <p>21) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;</p> <p>*Teeb allika põhjal järeldusi autori positsiooni, taotluste või veendumuste kohta;</p>	<p>ususõda</p> <p>kodusõda</p> <p>protestandid</p> <p>katoliiklased</p> <p>hugenotid</p> <p>luterlased</p> <p>kalvinistid</p> <p>anglikaanid</p> <p>Vestfaali rahu</p>	<p>Eesti keel: soovitatav on sõnaveebist uurida sõnade ususõda, kodusõda, veresaun tähendusi ja lasta õpilastel neid mõisteid oma sõnadega seletada.</p> <p>Võõrkeeled: tõenäoliselt tuleb allikaanalüüsi koostamiseks infot otsida võõrkeelsetelt veebisaitidelt.</p> <p>Usundiõpetus: Arutelu: miks sageli arvatakse, et religioon põhjustab sõdu ja konflikte? Milliste oma tõekspidamiste pärast oled sina valmis võitlema?</p> <p>Religioosete inimeste ja gruppide jaoks on religioon oluline osa nende identiteedist. Sageli määratletakse neid inimesi ja grupe just eelkõige nende religiooni järgi (moslemid, juudid jne), mistõttu seostatakse nende gruppide siseseid või vahelisi konflikte samuti religiooniga. Tegelikult põhjusteks on tavaliselt hoopis poliitilised, majanduslikud või ajaloolised asjaolud. Mõttele õpitud konfliktide peale, milliste konfliktide põhjuseks on religioon ja mis on teised põhjused. Kasuta oma otsuste tegevuseks abi asjakohastest interneti allikatest.</p> <p>Ükski religioon ei õigusta sõda ega tapmist. Ometigi on olukordi, kus tuleb seista selle eest, mida armsaks või pühaks pead (pere, kodumaa). Õiglase sõja teooria kohaselt on sõda teatud juhtudel õigustatud. Tegevusülesanne: uurige õiglase sõja põhjuseid (Wikipedia artikkel) ja vaadake, kas ja mil määral te nendega nõustute.</p>

Absolutism ja valgustus

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooajalooperioode</p> <p>*iseloomustab põhitunnuste kaudu absolutismiajastut</p> <p>14) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;</p> <p>*analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid uusajal elanud ajalooliste isikute näitel</p> <p>24) kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda:</p> <p>*annab hinnangu absolutismile ajastu kontekstis</p> <p>17) loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest:</p> <p>*Seostab inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemist hariduse ja valgustusideede levikuga;</p> <p>*nimetab valgustusfilosoofe ning toob näiteid nende panusest inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemisse</p>	<p>monarh</p> <p>monarhia</p> <p>absolutism</p> <p>absoluutne monarh</p> <p>valgustatud</p> <p>absolutism</p> <p>valgustatud monarh</p>	<p>Lõiming eesti keelega - sõnaveebi kasutamine ja kirjaliku ning suulise väljendusoskuse samuti esinemisoskuse arendamine. Ülesandes võiks õpilane püüda luua või tabada ajalooliste isikute väljendusstiili. Kirja kirjutamine arendab loovust ja empaatiat. Kirja pandud teksti ette lugemine vähendab esinemisärevust, ent pakub esinemiskogemust.</p>

Ameerika iseseisvumine

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>8) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu 17.-18. sajandil:</p> <p>*Inglise kolooniate rajamine, konfliktid Prantsuse ja Inglise kolooniate vahel, kolooniate konfliktid emamaaga, iseseisvusdeklaratsioon, iseseisvussõda, 1789. aasta põhiseadus ja selle jõustumine.</p> <p>15) teab demokraatia iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani;</p> <p>Selgitab inimõiguste ja kodanikuvabaduste arengut mõne ajaloolise dokumendi näitel Ameerika iseseisvusdeklaratsioon ja põhiseadus</p>	<p>koloonia</p> <p>emamaa</p> <p>iseseisvus-</p> <p>deklaratsioon</p> <p>iseseisvussõda</p> <p>põhiseadus</p> <p>demokraatia</p>	<p>Seos üldpädevustega: suudab end olukorda ja suhtluspartnereid arvestades kõnes ja kirjas selgelt ja asjakohaselt väljendada, mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid; on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust</p>

Prantsuse revolutsioon ja Napoleon

Teema käsitlemine pakub hulgaliselt võimalusi erinevate ajalooalaste oskuste kujundamiseks. Prantsuse revolutsioon on uusaja suursündmus, mis muutis Euroopas valitsenud seisuslikku ühiskonnakorraldust. Keskajast pärinenud seisustel olid erinevad õigused, samas jõukuse tase seisuse piires oli väga erinev. Suuremal osal rahvast ei olnud poliitiliste otsuste tegemisel mingit kaasaráákimisõigust, samas kui majanduslikult omati märkimisväärset võimu. Prantsuse revolutsioon tõi kaasa ühiskonnas inimeste majandusliku ja sotsiaalse võrdsustamise. Õpitakse nägema, et põhjused viivad tagajärgedeni, et muudatusi ühiskonnas on viidud läbi nii reformide kui ka revolutsiooni teel ja nende mõju ulatub tänapäevani.

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>10) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi</p> <p>*selgitab Prantsuse revolutsiooni Asutava kogu ja Napoleoni reformide (koodeksite) näitel ühiskonna ümberkorraldamise vajadust ja erinevaid võimalusi.</p> <p>23) tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval</p> <p>Selgitab äärmuslike liikumiste ja ideoloogiate mõju ühiskonnale jakobiinide näitel</p>	<p>Seisused, generaalsaadid, reform, revolutsioon, Asutav kogu, äärmuslus, žirondiinid, jakobiinid, terror, koodeks</p>	<p>Suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi</p> <p>Kultuuri- ja väärtuspädevus – suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi; teadvustada oma väärtushinnanguid;</p> <p>Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“: üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel</p>

Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>5) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu:</p>	<p>Rootsi aeg</p> <p>Vene aeg</p>	<p>Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“</p> <p>Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast: 1) omandama teadmisi Eesti kultuuri, sealhulgas eesti rahvuskultuuri ja teiste kultuuride kujunemise ja</p>

<p>*Võrdleb Rootsi ja Vene ajal (17. ja 18. sajandil toimunud muutusi Eesti</p> <p>27) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;</p> <p>*Toob näiteid uusaja kultuuripärandist kodukohas ja Eestis (arukam õpilane toob esile näiteid nt kirikute või mõisahoonete käekäigust nõukogude ajal ja Eesti Vabariigis);</p> <p>*toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu edenemisest kodukohas ja Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus;</p> <p>*tutvustab üht uusaja kultuuriobjekti kodukohas või Eestis, selgitades selle tähtsuse või funktsiooni muutumist ajas</p>	<p>reduktsioon</p> <p>restitutsioon</p>	<p>vastastikku rikastavate mõjutuste kohta; 2) mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana;</p>
--	---	--

Kunst, kultuur ja teadus varauusajal

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>2) nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid;</p> <p>*võrdleb põhitunnuste alusel (üldilme, detailid) barokkstiili, klassitsismi arhitektuuris;</p>	<p>barokk</p> <p>rokokoo</p> <p>klassitsism</p>	<p>Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“</p> <p>Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades; 2) mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; 3) aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste

<p>*tunneb ära ja iseloomustab allikate põhjal barokki, rokokoostiili, klassitsismi kujutavas kunstis, toob näiteid kunstnike ja nende teoste kohta;</p> <p>25) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga:</p> <p>*analüüsib teaduse arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile varauusaja teadusrevolutsiooni saavutuste näitel</p>		<p>uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest;</p> <p>4) mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; 5) kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks; 6) arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides</p> <p>Usundiõpetus, loodusained</p> <p>Lugege tekst: Ekspert selgitas välja, mis on tarkus. Arutlemiseks: mis on need suured küsimused, mida me saame uurida teaduse abil? Kas ja millised on küsimused, millele teadus veel ei oska vastata? Kas sinu arvates saab loodusteadlane olla sügavaltusklik inimene? Mida arvad ütlusest, et teadus vastab küsimustele „kuidas?“ ja usk vastab küsimusele „miks?“? Oletame, et saaksid vastuse ühele küsimusele elu ja maailma kohta. Mida sa tahaksid teada saada? Tegevusülesanne: teadlased on väga targad, aga ometigi ei osata täpselt selgitada, mida tähendab tarkus. Proovige oma rühmas hästi täpselt kirjeldada, mis on tarkus. Kas klassikaaslased nõustuvad teie definitsiooniga?</p>
--	--	---

2. Maailm 1815-1918

Viini kongress ja Euroopa uusajal

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
7) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; *analüüsib Euroopa riikide arengut uusajal mõne riigi näitel/	kongress lõppakt	Lõiming eesti keelega: mõistete seletamine ja illustreerimine Viini kongressi näidetega

(Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa, Venemaa, Austria, Rootsi vms)	restauratsioon	Lõiming geograafiaga: Euroopa kaardi loomine
	tagurlus	Lõiming eesti keele ja informaatikaga: Referaadi koostamine ja vormistamine. Referaadi osad: tittelleht, sissejuhatus, peatükid ja alapeatükid, kokkuvõtted, viitamine (vastavalt koolis kehtivale juhendile), kasutatud allikate loetelu.
	tasakaal	Referaati ei prindita vaid laaditakse üles koolis kasutatavasse veebikeskkonda (e-kool, studium vms) Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ Läbiva teema käsitlemisega suunatakse õpilast: võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.

Tööstusrevolutsioon ja industrialiseerimine

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
25) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga *toob näiteid uusaja tehnilistest leiutistest ja selgitab nende ellurakendamise tulemusel	kütused: süsi ja koks aurumasin võimsusühikud: hobujõud ja watt tööstus	Lõiming: keemia - söe ja koksi erinevused, orgaanilised kütused jms füüsika - võimsus ja võimsusühikud, auru jõu demonstreerimine keeva vee poti abil geograafia - tööstusliku pöörde levik ja seos loodusvarada ja looduslike tingimustega (vt Hiiumaa muuseumi töölehed)

<p>toimunud muutusi inimeste igapäevaelus ja ühiskonnas</p> <p>31) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud:</p> <p>*toob näiteid kuidas industrialiseerimise tulemusena on suurenenud inimkonna ökoloogiline jalajälg;</p> <p>*analüüsib linnastumise põhjuseid ja tagajärgi 19. sajandi Euroopa ja Ameerika Ühendriikide linnade näitel;</p>	<p>vabrik</p> <p>automatiseerimine</p> <p>linnastumine</p>	<p>uurimisküsimuse sõnastamine - dilemmaküsimuste harjutuse abil saavad õpilased aru kuivõrd oluline on taustainfo valdamine hea küsimuse koostamiseks ja faktidel põhineva otsustuse tegemiseks</p> <p>Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.</p> <p>Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ Õpilast suunatakse arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklikke keskkonnaalaseid seisukohti ning pakkuma lahendusi keskkonnaprobleemidele.</p>
---	--	---

Poliitilised õpetused

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>22) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale, rahvuslusele tänapäeval:</p> <p>*Iseloomustab ja võrdleb liberalismi, konservatismi, natsionalismi ja sotsialismi etteantud kriteeriumide alusel (nt ideaalid ja</p>	<p>ideoloogia</p> <p>liberalism</p> <p>konservatism</p> <p>sotsialism</p> <p>rahvuslus</p>	<p>Lõiming eesti keelega: mõistete selgitamine.</p> <p>Lõiming kunstiga: stendi kujundus.</p> <p>Lõiming</p> <p>ühiskonnaõpetusega: arutelu mõne tänapäeva Eesti või kohaliku elu probleemi üle.</p> <p>Läbiv teema „Väärtused ja kõlblus“ toob selgemalt esile väärtushinnangute ja kõlbluste normide ühiskondliku ning</p>

eesmärgid, ideoloogid, toetajaskond), kujundab oma arvamuse.	natsionalism äärmuslus kommunism	ajaloolis-kultuurilise mõõtme. Erinevate maailmavaadete tutvustamisega (ajaloos ning tänapäeval) toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Eri allikatest teabe kogumisega, erinevates õppeainetes käsitletu ning kogemuste põhjal juhitakse õpilasi arutlema väärtuste ja kõlbelisuse teemade üle, võrdlema erinevaid seisukohti ja põhjendama oma seisukohti, pidades silmas eelarvamusteta, taktitundelist, avatud ja lugupidavat suhtumist erinevatesse arusaamadesse.
--	--	---

Euroopa rahvaste kevad (1848. aasta revolutsioonid)

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>4) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda:</p> <p>*arutleb märksõnade või küsimuste toel rahvusluse, Euroopa rahvaste vabadusliikumise ja 1948. aasta revolutsioonide põhjuste ning tagajärgede üle. Kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda.</p>	<p>rahvuslus</p> <p>rahvuslik vabadusliikumine</p> <p>rahvusriik</p> <p>kodanlus</p> <p>liberalism</p> <p>vabariik</p> <p>põhiseadus</p>	<p>Lõiming</p> <p>eesti keel: mõstete seletamine</p> <p>inglise keel ja geograafia: kaardi ja legendi lugemine</p> <p>ühiskonnaõpetus: võitlus õiguste eest, eesmärkide seadmine ja vahendite valimine, ühiskondlik vastasseis ja kompromissid</p> <p>Läbiv teema “Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus”</p> <p>teema käsitlemisega suunatakse õpilast: 1) väärtustama ühiselu demokraatlikku korraldamist, koostööd, kodanikualgatus ja vabatahtlikkusel põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist; 2) olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke</p>

		seisukohti ning neid väljendama; 3) tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi;
--	--	---

Kolonialism ja imperialismi kujunemine

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>13) toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist:</p> <p>*Toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest Aafrikas, Aasias, Ameerikas, Austraalias</p> <p>*annab hinnangu eurooplaste kolonisatsioonile kolonistide, põliselanike ja tänapäeva seisukohast.</p> <p>32) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega:</p> <p>*analüüsib koloniaalvallutuste seost loodusressursside kasvava vajadusega;</p> <p>*analüüsib rahvaarvu muutuste ja inimeste heaolu seoseid loodusressursside kasutamisega 19. sajandi näitel;</p> <p>*analüüsib imperialismi kujunemise seost loodusressursside hõivamisega.</p>	<p>koloonia</p> <p>koloniseerimine</p> <p>kolonialism</p> <p>impeerium</p> <p>imperialism</p>	<p>Lõiming</p> <p>Võõrkeeled: materjal koloniaalajaloost</p> <p>Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“ taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Läbiv teema „Väärtused ja kõlblus“ taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.</p>

Venemaa ja Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>6) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis:</p> <p>*Seostab Eesti omariikluse algust rahvusliku vabadusliikumise ja ärkamisaja sündmustega;</p> <p>*nimetab Eesti omariikluse kujunemise majanduslikke, kultuurilisi ja poliitilisi eeldusi;</p> <p>*nimetab Eesti omariikluse kujunemisele kaasa aidanud isikuid ja selgitab nende panust.</p> <p>26) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist;</p> <p>*seostab eestlaste perekonnanimede saamist pärisorjuse kaotamisega, toob näiteid perekonnanimede saamislugudest;</p> <p>*toob näiteid estofiilide tegevusest ja panusest eesti kultuurilukku;</p> <p>*toob näiteid arkamisaja tegelaste ja nende panuse kohta eesti kultuuriloos;</p> <p>27) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;</p>	<p>reformid</p> <p>tagurlus</p> <p>dekabristid</p> <p>õigeusk</p> <p>isevalitsus</p> <p>slavofiil</p> <p>venestamine</p> <p>baltisakslane</p> <p>estofiil</p>	<p>Lõiming:</p> <p>Geograafia, esitluse käigus ajalookaardil toimuva jälgimine</p> <p>Eesti keel ja kirjandus, baltisaksa estofiilide ja ärkamisaja tegelaste panus Eesti kultuurilukku, eestlaste perekonnanimede saamislugu</p> <p>Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“ õpilasel aidatakse mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi süvendada teadmisi, omandada kogemusi, kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.</p>

<p>*toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu edenemisest kodukohas ja Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus;</p> <p>*toob näiteid Kalevipoja tegelaskuju tähenduse muutumise kohta ajaloos.</p> <p>29) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;</p> <p>*toob näiteid Eestist pärit, Eestis õppinud või tegutsenud baltisaksa haritlaste tegevuse rahvusvahelisest mõjust (Karl Ernst von Baer, Fabian Gottlieb Benjamin von Bellingshausen, August von Kozebue, Adam Johann von Krusenstern, Eduard von Toll, Friedrich Georg Wilhelm von Struve, Ferdinand von Wrangel jt);</p> <p>*teadvustab baltisakslaste rolli eesti (ja läti) kultuuri ja ühiskonnaelu arengus;</p>		
--	--	--

Esimene maailmasõda. Eesti iseseisvumine

1914. aastal alanud Esimene maailmasõda tõi kaasa muutused, mis avaldasid suurt mõju ühiskonnaelu erinevatele valdkondadele: lagunesid impeeriumid, tõusid esile rahvusriigid, toimus märgatav areng sõjapidamises, teaduses, kultuuris jt ühiskonnaelu valdkondades. Eesti jaoks tipnesid Esimese maailmasõja aegsed sündmused omariikluse väljakuulutamise ja kättevõitmisega Vabadussõjas. Esimene maailmasõda näitas, et suured impeeriumid (Saksa, Venemaa, Austria-Ungari) lootsid sõjalise jõu abil lahendada oma probleeme, kuid varisesid lõpptulemusena kokku. Nendes riikides puhkesid rahutused, Venemaal vallandus revolutsioon. Õpilased õpivad erinevate allikate ja kaardi abil nägema ja sõnastama põhjustagajärg seoseid, arutlevad ajaloosündmuste ja nähtuste üle, kasutades fakte ja mõisteid konteksti sobivalt. Õpilased selgitavad õpitegevuse tulemusena, kuidas muutused maailmas avaldasid mõju Eestile ja tema kodukohale.

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>3) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <p>4) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle</p> <p>analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi ning Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule.</p> <p>25) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile</p> <p>nimetab I maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjapidamise uuendusi, kirjeldab nende rolli, toob näiteid sõda käsitlevatest filmidest, raamatutest jms.</p> <p>10) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide ja revolutsiooni teel, analüüsib nende protsesside erinevusi;</p> <p>*kirjeldab Vene revolutsioonide ja novembrirevolutsiooni tagajärgi ja mõju</p> <p>*nimetab Esimese maailmasõja aegseid sõjalise liite ning selgitab mis riigid ja miks sinna kuulusid, sõnastab sõja põhjuseid ja tagajärgi</p>	<p>Antant, Kolmikliit, Keskkriigid, atentaat, läänerinne, idarinne, maneöversõda, positsioonisõda, Compiègne'i vaherahu, veebruari- ja oktoobrirevolutsioon Venemaal, Lenin, kommunistid, Nõukogude Venemaa, iseseisvusmanifest, 23.-24.02.1918</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - leiab ja sõnastab infot erinevate allikate ja ajaloolise kaardi abil.</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>tehnoloogia ja innovatsioon - tehnoloogia areng sõja ajal (uuendused sõjapidamises)</p> <p>teabekekkond - analüüsides Esimese maailmasõja eelseid allikaid, propagandapilte, õpilane õpib nägema propaganda mõju ühiskonnas valitsevatele hoiakutele ja inimese otsustele.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>kirjandus - raamatud ja filmid, mis kajastavad Esimese maailmasõja sündmusi, nt Erich Maria Remarque "Läänerindel muutusteta" (miks nim sõjaaegset põlvkonda "kadunud põlvkonnaks")</p> <p>geograafia - kaardilt info hankimine, kontuurkaardi täitmine.</p>

<p>5) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;</p> <p>6) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis: *seostab Eesti omariikluse kujunemist rahvusvaheliste sündmustega (uute rahvusriikide tekkimine esimese maailmasõja käigus, Vene revolutsioonid)</p>		
---	--	--

Teadus, tehnika ja kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>30) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel: *toob näiteid 19. sajandi meditsiini edusammudest (ravimid, veregruppide avastamine, röntgen, narkoos, rasestumisvastased vahendid jt) ja põhjendab nende tähtsust haigustega võitlemisel, pere planeerimisel, rahvastikuprotsessides jne</p> <p>26) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist: *toob näiteid 19. sajandi teaduse, tehnika, arhitektuuri, kujutava kunsti, moepildi, kirjanduse, muusika jms kohta.</p>	<p>sisepõlemismootor, elekter, hõõglamp, röntgen, raudtee, raudbetoon, rahvastik, aspiriin, narkoos, süstal, pastöriseerimine, valmistoit, krinoliin, tärgeldamine, frakk, smoking, silinder, romantism, realism, historitsism, impressionism, postimpressionism, juugend</p>	<p>Lõiming: Bioloogia mõisted ja teemad: nakkushaigused, bakterid ja viirused, veregrupp, rasestumine ja rasestumisvastased vahendid, toitumine jms Keemia: ravimid ja narkoos Füüsika: sisepõlemismootor, elektrienergia, elektrimootor, hõõglamp, röntgen Geograafia: rahvastikuprotsessid 19. sajandil Läbiv teema „Tervis ja ohutus“ tähelepanu pööratakse tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Õpilane õpib analüüsima erinevate (isiklike, sotsiaal-majanduslike, kultuuriliste ja keskkonna jt) tegurite mõju tervisele ja turvalisusele ja seadma tervise ja ohutusega seotud eesmärged ning analüüsima nende saavutamist.</p>